

Het laatste oordeel

Angelica de Jong	1678175
Emma de Beer	1678615
Lotte Bouwhuis	1677544
Docent	Pauline Fuhri Snethlage
Datum	27-02-2017
Portfolio Opdracht 1	Narratieve verhaalanalyse

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Duiding verhaal	3
Analysemodel	3
- Opbouw	3
- Tijd en ruimte	4
- Karakters	4
- Perspectief	5
- Retorische stijlmiddelen	6
Mediumspecifieke kenmerken	9
Discussie	10
Bronvermelding	11

Inleiding

We hebben gekozen om onze analyse over het schilderwerk 'Het laatste Oordeel' van Michelangelo uit de Sixtijnse kapel te doen. Het verhaal wat in het schilderij zit is natuurlijk gebaseerd op het Bijbelse verhaal 'De dag des oordeels'. Wij hebben ervoor gekozen om dit schilderij te benaderen vanuit ons eigen oogpunt. Het oogpunt dat Michelangelo wilde overbrengen, als het ware zijn eigen plot van het bijbelverhaal. We analyseren het verhaal dat Michelangelo wilde vertellen met het kunstwerk, niet zozeer het daadwerkelijke Bijbelverhaal. Dit hebben we gedaan door alle personen te onderzoeken die op het schilderij staan en de verbanden die zij met/tot elkaar hebben. Het is interessant om juist in dit kader op onderzoek te gaan naar alle stijlfiguren, om op deze manier het schilderij te kunnen ontleden. De personen die zijn afgebeeld beginnen hierdoor te leven, waardoor het kunstwerk een geheel nieuw leven krijgt.

Duiding verhaal

Als we kijken naar de acht verhaaltypes van Denis Johnston zal Het Laatste Oordeel van Michelangelo vallen onder Faust: het aflossen van een schuld, het lot dat onvermijdelijk is. Het verhaal in dit schilderij gaat over lot van overleden personen. De plaats waar ze heen zullen gaan na hun dood. Tijdens het Laatste Oordeel is Jezus degene die bepaalt waar de herrezen naartoe zullen gaan: de hemel of de hel. Hij zal beoordelen op de manier hoe de mensen geleefd zullen hebben. Wie zich goed heeft gedragen mag naar de hemel, wie niet naar de hel. Wanneer je als herrezene niet goed geleefd hebt, zul je met deze schuld zitten, die je wil aflossen, maar waarvoor het op dat moment al te laat is..

Analysemodel

OPBOUW

Om het verhaal te kunnen begrijpen, kijken we naar de opbouw van het verhaal. Het schilderij is een afbeelding, waarbij het verhaal in volle gang is: het begint dus **in medias res**. **De expositie** wordt niet letterlijk verteld, maar valt af te leiden uit de indeling van het schilderij. Ieder deel van het verhaal heeft z'n eigen plek op het schilderij en wordt gestart door de engelen die de doden tot leven wekken met hun trompet: **het motorisch moment**.

Het motorisch moment

Het conflict van het verhaal is het feit dat iedere herrezene naar de hemel wil, maar dit niet voor iedereen is weggelegd. Dit is in eerste instantie een **situationeel conflict**, aangezien het over een hele gebeurtenis gaat. Maar toch vinden we dat dit ook een **intern conflict** kan zijn. Voordat ze bij de **climax** komen, waarbij Jezus oordeelt over hun lot, is er een **keerpunt**, waarbij gewacht wordt op het moment van oordelen en de herrezene bij zichzelf nagaat hoe hij/zij geleefd heeft. Hierbij kan de herrezene met zichzelf in de knoop zitten. Na de climax volgt de **ommekeer**: de herrezene moet aanvaarden wat zijn/haar lot is en in de **afwikkeling** wordt de herrezene naar deze plek gebracht (ofwel hemel ofwel hel). Dit is voor ieder individu een **gesloten einde**. Maar kijk je naar het schilderij als toeschouwer, dan is het proces nog bezig en lijkt het meer een **open einde**. Niet iedereen heeft al een oordeel gekregen.

Behandelen we de opbouw volgens Campbell, dan kunnen we zeggen dat het herrijzen uit de dood en de reis naar hemel vallen onder het **departure**. Vervolgens is de **inwijding** het oordeel over de herrezene en de acceptatie hiervan. Tot slot gaat de herrezene naar zijn/haar eindbestemming: de hemel of de hel. Dit is de **return**.

TIJD EN RUIMTE

Het kunstwerk is geschilderd tussen 1534 en 1541. De **verteltijd** van het verhaal is zolang als jij zelf nodig hebt om het schilderij te bekijken en begrijpen. De een zal het verhaal snel tot zich nemen, waar een ander hier meer tijd voor nodig heeft. Omdat het niet letterlijk met woorden wordt uitgelegd, zal deze tijd dus variëren.

De **vertelde tijd** is een dag: het is de dag des oordeels voor een held uit het verhaal. Op die dag wordt voor hem/haar een belangrijke keuze gemaakt.

Het feit dat deze twee (verteltijd/vertelde tijd) verschillen, is een kenmerk van een plot.

Het verhaal speelt zich af in het hiernamaals. Het is een gebeurtenis dat zich niet op aarde afspeelt, maar na de dood.

Het **verloop van tijd en ruimte** wordt aangegeven door de opdeling van het schilderij. Het schilderij is opgedeeld in verschillende stukken, die **gescheiden** worden door de (vaak blauwe) lucht. Ieder stukje vertelt een deel van het verhaal en stelt een bepaalde fase voor die het personage doormaakt. Je wordt door deze delen heen geleid d.m.v. de kijkrichting van de personages en bepaalde aandachttrekkende factoren, zoals Christus in het middelpunt. Wanneer je naar het schilderij kijkt, wordt je blik door deze factoren gestuurd naar het volgende punt.

Nog een belangrijke scheiding wordt gevormd door de wolken. Alles boven de wolken stelt de hemel voor en alles beneden is de strijd om in die hemel te komen.

KARAKTERS

Toen we startten met deze analyse hadden wij eigenlijk meteen een dilemma: wij moesten bepalen om wie het verhaal nou echt draait, ofwel de **protagonist**. Jezus staat immers in het schilderij op een hele centrale plek, waardoor we neigden hem de protagonist te noemen. Maar we bedachten ons, omdat we toch meer van mening zijn dat de herrezene in het verhaal die rol vervult. Deze legt immers het avontuur af, waarbij Jezus eerder de **antagonisten rol** vertegenwoordigt: deze staat tegenover de wens van de herrezene en beoordeelt of deze wel of niet vervuld zal worden.

Charon is de tritagonist.

Jezus vervult de rol van antagonist.

De engelen en charon (in de boot) vervullen de rol van **tritagonist**: zij helpen bij het uitvoeren van het oordeel van Jezus.

De personen die zich al in de hemel bevinden, kijken toe bij dit alles en bemoeien zich niet met het oordeel. Deze noemen wij **tetragonisten**.

De karakters vallen onder de **karakertypen van Propp**, gezien ze geen duidelijke ontwikkeling maken in het verhaal. De meesten representeren bepaalde karaktereigenschappen, waar we later nog op in gaan. Volgens de typen van Propp zouden de uitverkorenen **de held** zijn, zij gaan immers op reis naar de hemel. Hier tegenover staan **de valse helden**, namelijk de gedoemden, die ook in de hemel willen komen, terwijl zij zich misdragen hebben. De engelen met trompet zijn **zenders**, zij sturen de herrezenen op pad naar **de gezochte**: een plekje in de hemel (Khan Academy, 2015). **De schenker** is Jezus: hij test de herrezenen en deelt hen een plek toe. Hierbij worden de uitverkorenen geholpen door **de helpers**: engelen die ze de hemel intrekken.

De engelen die de uitverkorenen de hemel intrekken zijn de helpers.

PERSPECTIEF

Het schilderij is geschilderd door Michelangelo en hij is dan ook de persoon door wiens ogen wij het verhaal aanschouwen. Hij is de **alwetende verteller (omniscient narration)** die ons het Bijbelverhaal 'De dag des oordeels' laat zien, waarbij we niet door de ogen kijken van een personage, maar het geheel zien als buitenstaander. Maar die alwetendheid betekent niet dat Michelangelo ons een objectief beeld liet zien van het verhaal: *'De manier waarop Michelangelo Christus heeft afgebeeld straalt niet de barmhartigheid Gods uit en lijkt eerder de belichaming te zijn van een strenge rechtvaardigheid'* (Szejnoga, 2017). Op deze manier kiest Michelangelo het verhaal op een eigen manier te vertellen, waardoor een plot ontstaat: hij heeft ervoor gekozen een bepaalde kant van de story te laten zien en vertelt niet alles, maar de kijker moet veel zelf opmaken uit het beeld.

RETORISCHE STIJLMIDDELEN

Om ons te overtuigen, heeft Michelangelo veel gebruik gemaakt van **retorische stijlmiddelen**. Zo bevat het schilderij veel **metaforen**: de voorwerpen van de heiligen, die staan voor de oorzaak van hun dood en deze zijn dus de reden waarom zij zich in de hemel bevinden. Enkele voorbeelden hiervan zijn: het gebroken rad van Catharina (Discoveryourmission.nl, 2017), de zaag van Simon (Petrus Bandenkerk Venray, 2017) en de pijlen van Sebastiaan (Heiligen.net, 2014). Maar ook de handbeweging van Christus, die staat voor de kanten waar de herrezenen naartoe gestuurd worden (Khan Academy, 2015) en de slang, die staat voor Minos, de rechter in de onderwereld (infonu.nl, 2017), zijn voorbeelden van metaforen in het schilderij.

Catharina met gebroken rad, metafoor voor haar dood

Naast de metaforen, bevat het schilderij een duidelijk **contrast**: De tweedeling tussen hemel (licht, blauw, bovenin geplaatst) en hel (donker, vuur, onderin geplaatst).

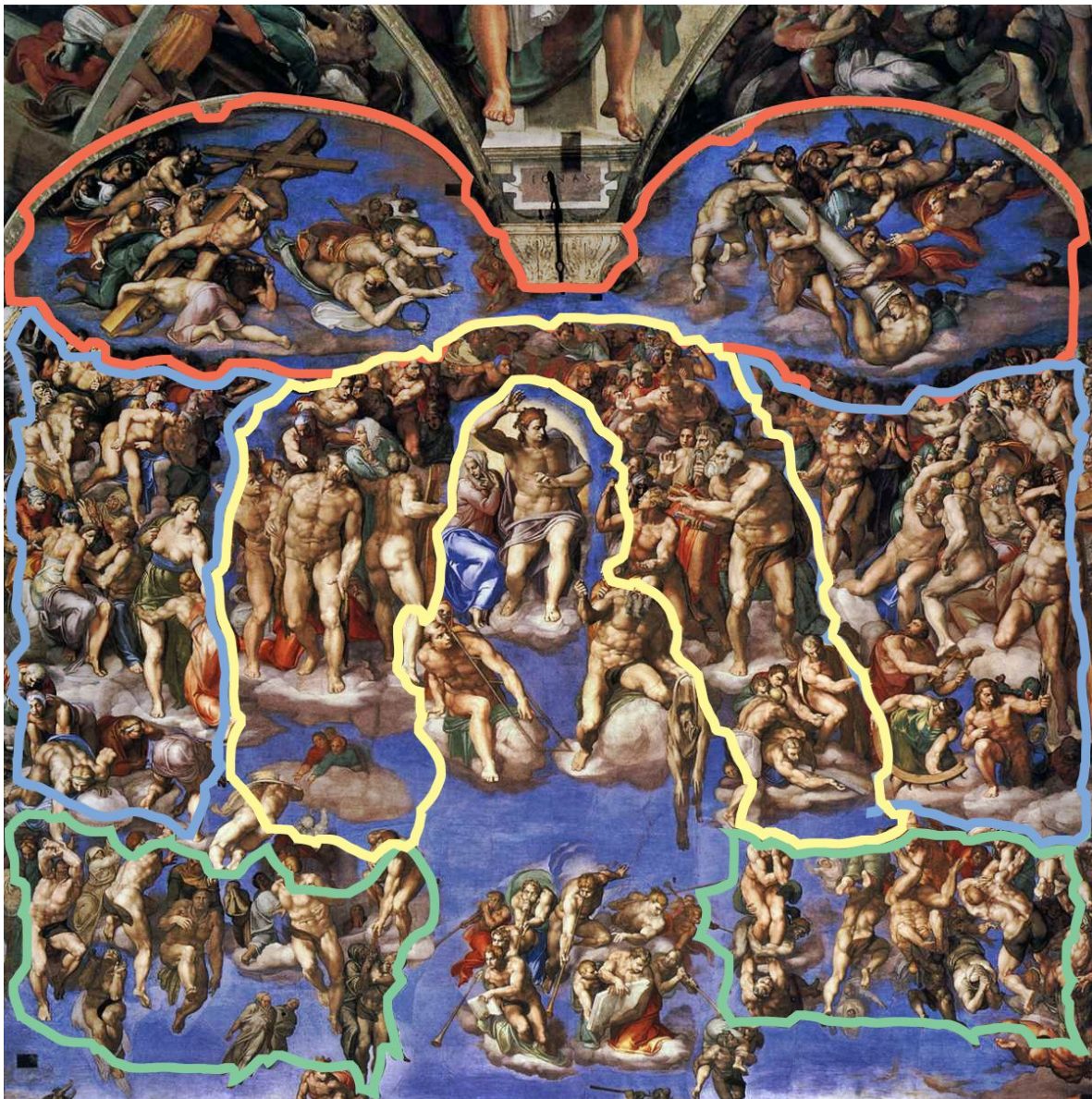
De hemel, blauw en licht; is boven, de hel, donker; is beneden.

Ook kwamen we voorbeelden tegen van **personificaties**, zij symboliseren bepaalde karaktereigenschappen: de duivel staat bijvoorbeeld voor het kwaad, engelen staan voor het goede. Charon, de veerman, vervoert de mensen naar het dodenrijk.

Charon staat voor het kwaad: de duivel

De compositie van het schilderij bevat veel **rijm**: de groepjes personen komen steeds weer terug in een vorm die net iets verandert van het andere groepje. Het is dus geen letterlijke herhaling, maar geeft wel een soort ritme aan het schilderij.

Rijm en symmetrie in het schilderij.

'The Damned Man' is een **synecdoche**. De duivel trekt aan hem vanaf de onderkant en hij beseft zich dat hij voor altijd in de hel zal moeten leven. Dit symboliseert alle gedoemden. (Khan Academy, 2015)

The Damned Man, een synecdoche, hij staat voor alle gedoemden

De vervormde lichamen die uit proportie zijn van de werkelijkheid, zijn een **hyperbool**. De hoofden zijn erg klein in vergelijking met de gespierde lichamen. Michelangelo gebruikte dit om zijn standpunt door te voeren en het schilderij een negatieve ondertoon te geven. (Khan Academy, 2015).

Michelangelo liet een zelfportret achter in het schilderij (Szejnoga, 2017) (het lichaam dat hangt aan Bartholomeus) en zette een afbeelding van zichzelf op die manier in een andere context : dit is een voorbeeld van een **pastiche**.

De afgestroopte huid is een pastiche, het is een zelfportret van Michelangelo

De engelen zijn een voorbeeld van een **oxymoron**. Deze vertegenwoordigen namelijk het goede, maar zijn in dit schilderij ook slecht, omdat zij herrezenen de hel in duwen. Deze twee zijn tegenstrijdig met elkaar. Daarnaast is het ook tegenstrijdig dat de doden tot leven komen. Dit zou je ook kunnen opvatten als een oxymoron.

Tot slot een **vergelijking**: de hemel is boven en de hel beneden. Je kunt de verschillen zelf met elkaar vergelijken in dit beeld.

De hemel, blauw en licht; is boven, de hel, donker; is beneden.

Mediumspecifieke kenmerken

Een schilderij bestaat natuurlijk maar uit één beeld en bevat geen tekst of geluid. Dit betekent dat je de achtergrond van het verhaal moet weten om het schilderij goed te kunnen begrijpen. Algemene en culturele kennis is hierbij een vereiste. Het verhaal kan anders op verschillende manieren geïnterpreteerd worden.

In het schilderij wordt gebruik gemaakt van stereotypen. Namelijk de engelen, de hemel en de hel. Deze stereotypen zorgen ervoor dat mensen die de achtergrond van het verhaal niet kennen toch een deel zelf kunnen opmaken. (cultureel)

Bij een schilderij heb je eigenlijk maar één frame om een heel verhaal in te vertellen. In een film kan je d.m.v. verschillende frames een sprong maken in de tijd/fasen. In een schilderij kan dit niet, dus moet je op een andere manier de kijker door de fasen leiden. Dit doet Michelangelo o.a. door de kijkrichting en plaatsing van de verschillende personages. De kijkrichting 'leidt' de kijker als het ware door de verschillende delen van het schilderij, die de verschillende fasen voorstellen. (technisch)

Discussie

Tijdens het proces hebben we ons gerealiseerd dat het best ingewikkelde keuze was, zo'n kunstwerk. Wat er vooral lastig aan was, was het onderzoeken van de verbanden. De personages komen allemaal uit de oudheid en hebben ieder hun eigen verhaal. Die kun je niet (zoals in een tvserie) makkelijk achterhalen. De uitdaging lag dus voornamelijk bij het begrijpen van de boodschap in verbanden. Waar we bijvoorbeeld een discussie over hadden (eerder in deze analyse ook al even naar boven gekomen) was 'wie is de protagonist?' Angelica zei dat het een persoon was die herrezen was van de dood. Deze persoon legt namelijk het avontuur af. Maar Emma en Lotte dachten dat het Jezus was. Hij stond centraal en bepaalde in dit verhaal wie er naar de hel of hemel moest. We hebben onze aantekeningen van de lessen erbij gepakt en kwamen er toen achter dat Jezus de antagonist zou zijn. Hij staat immers tegenover het doel van de herrezenen om in de hemel te komen.

Bronvermelding

Discoveryourmission.nl (2017) *H. Catharina van Alexandrië*. Geraadpleegd op 21 februari 2017 via

<http://www.discoveryourmission.nl/legende.php>

Heiligen.net (2014) Blasius van Sebaste. Geraadpleegd op 21 februari 2017 via

<http://www.heiligen.net/heiligen/02/03/02-03-0316-blasius-sebaste.php>

Heiligen.net (2014) Sebastianus van Rome. Geraadpleegd op 21 februari 2017 via

<http://www.heiligen.net/heiligen/01/20/01-20-0288-sebastianus-rome.php>

infonu.nl (2017) De onderwereld volgens de oude Grieken. Geraadpleegd op 21 februari 2017 via

<http://kunst-en-cultuur.infonu.nl/mythologie/138291-de-onderwereld-volgens-de-oude-grieken.html>

ItalyGuides.it (28 maart 2015) Sistine Chapel: Last Judgment by Michelangelo - 3D virtual tour & documentary. Geraadpleegd op 21 februari 2017 via

https://www.youtube.com/watch?v=ofBvFQ_eCkA&feature=youtu.be&t=22

Khan Academy (11 januari 2015) Last Judgment (altarpiece, Sistine Chapel) | Art History | Khan Academy. Geraadpleegd op 21 februari 2017 via

<https://www.youtube.com/watch?v=c2MuTvQM61Y&feature=youtu.be>

Petrus Banden Kerk Venray (2017) Apostel Simon. Geraadpleegd op 21 februari via

http://www.petrusbandenkerkvenray.nl/apostelen/simon_1.shtml

Szejnoga, A. (2017) 'Het Laatste Oordeel' van Michelangelo Buonarroti. Geraadpleegd op 21 februari 2017 via

<https://www.lucepedia.nl/dossieritem/laatste-oordeel/het-laatste-oordeel-van-michelangelo-buonarroti>

Teggelaar, R. (2015) Sixtijnse kapel: Laatste Oordeel Michelangelo (vervolg). Geraadpleegd op 21 februari 2017 via

<http://www.teggelaar.com/rome-dag-5-vervolg-8/>